

SÄÄKSISÄÄTIÖN TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2011

1. Yleistä

Vuosi 2011 oli säätiön 22. toimintavuosi. Säätiön työnkuva on edellisten vuosien tapaan rakentunut neljästä eri päätoimintalinjasta:

1.1 Säätiön perustehtävät

- varojen kerääminen lajin suojelutyötä varten, apurahojen jakaminen, suojeluinformaation jakaminen, lausuntojen antaminen, monimuotoinen yhteistyö eri yhdistysten, koulujen ja yritysten kanssa sekä säätiön yleisten toimintaedellytysten luominen

1.2 Sääksikeskuksen toiminnan ylläpito

- kohdetta on hoidettu yhteistyössä Taigabird Oy:n kanssa

1.3 Sääksen tekopesäverkoston ylläpito

- säätiö on ylläpitänyt lajin tekopesäverkostoa ns. perustutkimusalueella Kanta-Hämeessä ja Pirkanmaan koillisosissa

1.4 Osallistuminen valtakunnallisen sääksitutkimuksen kenttätöihin

- säätiö on jo useiden vuosien ajan tukenut Lapin, Kaakkois-Suomen ja Kainuun sääksi- ja lintuprojekteja
- satelliittitutkimusta edistettiin asentamalla yksi uusi lähetin paltamolaiselle sääkselle
- osallistuminen kenttätöihin Hämeessä (mm. Portugali)

Satelliittisääksi Jukka pesi kesällä 2011 edelleen onnistuneesti Pälkäneellä. Jukan jännittävää syysmuuttoa saatiin seurata edellisen vuoden tapaan internetin välityksellä. Jukka muutti mm. rohkeasti Libyan ilmatilassa, vaikka sodan melke oli kyseisinä muuttopäivinä sen lentoreitillä pahimmillaan. Syksyllä 2011 Jukka asettui talvehtimaan vanhalle talvireviirilleen Kamerunin Lagdo -järvelle.

Edellisenä kesänä Pohtiolammella aloitettua saalistavien sääksien nettikamera-seuranta ylläpidettiin koko kesäkauden ajan. Kameran avulla pystyttiin varsin tarkoin tilastoimaan sääksien saalistuskäynnit kala-altaalla. Yleisön palaute tästä kamerapalvelusta oli kannustavaa.

Janakkalan Kesijärvellä oli toiminnassa myös pesäkamera. Valitettavasti pesän poikaset menehtyivät jo pieninä nälkään, joten pesän seuranta jäi lyhytaikaiseksi.

Heinäkuussa sattui Lempäälä – Sahalahti kaasuputkilinjan rakennustyömaalla ikävä rakennustyön haveri, joka saastutti Wääksynjoen vedet varsin pahoin. Tämä johti koko Pohtiolammen toiminnan, varsinkin Taigabird Oy:n liiketoimintojen puolella, perin vaikeaan tilanteeseen, jonka välilliset vaikutukset heijastuivat aina vuoden lopulle saakka.

2. Säätiön hallitus, työvaliokunta ja henkilöstö vuonna 2011

2.1 Säätiön hallituksen kokoonpano

Ilmari Häkkinen; puheenjohtaja, Hämeenlinna (Kanta-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry)

Sami Lyytinen; varapuheenjohtaja, Yläne (Kanta-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry)

Markku Hyvärinen; jäsen, Hämeenlinna (Kanta-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry)

Patrik Byholm; jäsen, Helsinki (petolintututkimuksen asiantuntija)

Yrjö Kuronen; jäsen, Tuusula (talouselämän asiantuntija)

Vesa Hyyryläinen; jäsen, Lammi (BirdLife Suomi)

Jukka Leskelä; jäsen, Nurmijärvi (talouselämän asiantuntija)

Terho Poutanen; jäsen, Espoo (Suomen Luonnonsuojeluliitto ry)

Jari Valkama; jäsen, Turku (Luonnontieteellinen keskusmuseo/Eläinmuseo)

Säätiön toiminnanjohtajana on toiminut **Juhani Koivu** Hämeenlinnasta.

Säätiön hallituksen jäsenille eikä toiminnanjohtajalle ole maksettu palkkoja, eikä minkäänlaisia palkkioita mistään säätiön töistä.

2.2 Työvaliokunta

Työvaliokunnassa ovat työskennelleet:

Markku Hyvärinen, puheenjohtaja

Yrjö Kuronen, jäsen (kotisivut, nettikamerat)

Juhani Koivu, sihteeri (tekopesäohjelma ym.)

Harri Koskinen, jäsen (tekopesäohjelma)

Panu Villanen, jäsen (luentomateriaalit)

Sami Lyytinen, jäsen (kamerahankkeet)

Hannu Vainiopekka, jäsen (kuvapalvelu)

Vesa Hyyryläinen, (Kainuun sääksioprojekti)

Työvaliokunta kokoontui vuoden aikana kolme kertaa. Lisäksi järjestettiin useita puhelin- ja sähköpostineuvotteluja, joista muutamat koskivat vain osaa työvaliokunnan jäsenistä.

2.3 Säätiön palveluksessa olleet työntekijät

Sääksikeskuksen oppaana ja huoltomiehenä työskenteli 1.4. – 30.9.2011 **Jouko Ylönen** Kangasalta. Hänen palkkaukseensa saatiin täysimääräinen palkkatuki Pirkanmaan ELY-keskukselta.

Kari Pajula työskenteli huoltomiehen tehtävissä sääksikeskuksessa ajalla 15.4. – 31.12.2010. Hänen palkkauksestaan vastasi Kangasalan työvoimatoimisto ja Kela.

Lauri Flink työskenteli säätiön huoltomiehenä 4.4. – 10.11.2011. Hänen palkkauksestaan vastasi Kangasalan kunta.

2.4. Henkilöstö säätiön muissa tehtävissä

Säätiön tilintarkastajina toimivat **Heikki Itkonen** (HTM) ja **Jouko Astor** (Kanta-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry). Jouko Astor luopui keväällä tästä tehtävästä säätiön sääntömuutoksen myötä.

Tilintarkastajien varamiehenä toimi **Antti Pitkäniemi** (KHT) Kangasalta.

Säätiön kirjanpitäjänä on toiminut FL **Jaakko Ansaharju**.

Säätiön kotisivujen ylläpidosta vastasi **Yrjö Kuronen**. Säätiön tiedottajana toimi **Terho Poutanen**. **Juhani Koivu** on toiminnanjohtajan tehtävien lisäksi vastannut säätiön rahastonhoitajan tehtävistä sekä sääksikeskuksen toiminnanjohtajan tehtävistä.

Sami Lyytinen on vastannut säätiön nettikamerakokeiluista. **Harri Koskisen** johdolla on toteutettu sääksien tekopesäohjelmaa lähinnä Kanta-Hämeessä.

Vesa Hyyryläinen on johtanut Kainuun sääksiprojektia. Hän on myös toteuttanut henkilökohtaisesti lähes kaikki tämän hankkeen kenttätyöt.

3. Sääksikeskuksen keskeisimmät hankkeet vuonna 2011

3.1 Pohtiolammen vesien säännöstelypato ja vesien johtaminen allasalueille

Padon korjaustyö siirtyi vuoden 2012 kesäkaudelle. Kesän aikana ilmeni, että maanomistaja aikoo lähiaikoina ottaa uudelleen käyttöön kartanon vanhan voimalaitoksen, joka sijaitsee joen yläjuoksulla noin 500 metriä Pohtiolammen padolta Vesijärven suuntaan. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että kala-altaille jouduttaneen vesi vastedes johtamaan putkia pitkin aina yläpadolta saakka. Näin ollen Pohtiolammen säännöstelypato saatetaan joutua purkamaan kokonaan pois. Alueen vesistöjärjestelyt joudutaan siis kesällä 2012 arvioimaan jälleen kerran kokonaan uudelleen.

3.2 Uusi kuvauspiilo sääksialtaille

Sääksialtaille hankittiin uusi yhden kuvaajaan piilokoju. Koju sijoitettiin altaan pohjoispäähän aivan rannan tuntumaan. Kojun tarkoituksena on mahdollistaa hyvien sääksikuvien ottaminen myös pohjoistuulilla, jolloin sääkset nousevat aina altaan pohjoispään suuntaan. Vanhoista kojuista poistettiin samalla yksi kuvauspiilo, koska uusi piilokellari korvannee mainiosti tämän samalta suunnalta poistettua vanhaa ja huonokuntoista kuvauspiilon.

Syksyllä toteutettiin myös yleisötornin eteläpäätyyn suunnitellun kolmipaikkaisen kuvaustornin perustamistyö.

3.3 Sääksikeskuksen leikkipihan laitteiden peruskorjaus

Sääksikeskuksen pihamaalla sijaitsevat lasten leikkipuiston laitteet (keinut, liukumäet, nuotiopaikka, pienoiskolfradat jne.) peruskorjattiin kesän aikana.

3.4 Nettikameran käyttökokeilu sääksialtaalla jatkui

Yrjö Kurosen johdolla ja toimenpitein toteutettiin sääksien ravintolammikolla saalistavien sääksien kameraseuranta koko kesäkauden ajan. Nettikameran kuvanvälityksessä hyödynnettiin edellisen kesän tapaan tietokonetta, johon verkko-yhteys rakennettiin DNA:n morkkulan avulla. Kokeilusta laadittiin asianmukaiset yhteenvedot ja tilastot. Kesän aikana karttunut kuva-aineisto on tallennettu myöhempiä tutkimuskäyttöä varten.

Kamerapalvelu saavutti nopeasti yleisön varauksettoman suosion. Web-kamerasivuilla oli kesän aikana kaikkiaan noin 16.000 kävijää 64 eri maasta. Kävijöistä noin 60% vieraili suomenkielisillä sivuilla ja noin 40% englanninkielisillä sivuilla. Kamerasivujen erillisiä katselukertoja karttui kaikkiaan noin 120.000. Parhaina päivinä sivuilla vieraili noin 600 katselijaa.

Kesän aikana kokeiltiin myös langallista laajakaistayhteyttä kuvien välittämiseen. Kokeiluyhteyden rakensi Tampereen Puhelin Oy. Yhteyttä ei saatu toimivaksi, vaikka TPU vaihtoikin useaan eri kertaan laitteiston komponentit. Kokeilu päättyi siihen, että ukkonen rikkoi koko laitteiston antennijärjestelmään.

Kuvapalvelu herätti lukuisia tiedusteluja aina ulkomaita myöden. Esimerkiksi kuvassa silloin tällöin näkyvää supikoiraa ihmeteltiin erityisesti englantilaisten katselijoiden tahoilta. Kameraseuranta on tarkoitus jatkaa kesäkaudella 2012. Kameraseuranta palvelee erinomaisesti myös kohteen turvajärjestelyjä.

3.5 Sääksikeskuksen eri työkohteille saatu talkootyön tuki

Vanhaan tapaan sääksikeskuksen kenttätyöt (pl. huoltomiesten tehtävät) toteutettiin talkootyön periaatteella.

Pohtiolammen talkootöihin osallistuivat seuraavat henkilöt:

- Yrjö Kuronen	300 tuntia (kameraseurannan järjestelyt)
- Veikko Haake	8 tuntia (sähkötyöt)
- Harri Salo	11 tuntia (sekalaiset rakennustyöt)
- Jouko Alhainen	200 tuntia (vesistöjärjestelyt, tornityö)
- Petri Uronen	16 tuntia (materiaalihankinnat yms.)
- Jouko Ylönen	30 tuntia (lumityöt ym.)
- Kari Pajula	8 tuntia (valokuvaustornin perustaminen)
- Pasi Leinonen	8 tuntia (tornin perustus)
- Simo Loisa	8 tuntia (tornin perustus)
- <u>Juhani Koivu</u>	<u>350 tuntia (kohteen sekalaiset työt, hallinto ml.)</u>
Talkootyöt yhteensä	883 tuntia

Säätiö kiittää kaikkia hankkeisiin osallistuneita saamastaan arvokkaasta tuesta.

3.6 Sääksikeskuksen muu toiminta, näyttelyt, vierailut yms.

Sääksikeskuksen kävijämäärä oli arvion mukaan jonkin verran pienempi kuin edellisinä vuosina. Tornilla vieraili ehkä noin 9000 luonnonystävää.

Keväällä säätiön joukkue ”Pandion” osallistui valtakunnalliseen Tornien taisto -tapahtumaan. Tilaisuudessa esiteltiin lintuharrastusta noin 30:lle kohteella vierailleelle luonnonystävälle. Joukkueemme havaitsi kisan aikana 50 lintulajia. Joukkueen johtajana toimi Olli Lehtimäki.

Kahvioon oli koko kesäkauden ajan ripustettuna Tero Mäkelän ja Henri Honkalan kuvanäyttely. Näyttely sai yleisön varauksettoman tunnustuksen. Näyttelyn kuvat olivat peräisin Pohtiolammen kuvausretkiltä.

Piilokojujen vuokrausaste oli edelleen kesän 2010 tapaan varsin korkea. Käytännöllisesti katsoen koko kesä oli myyty loppuun. Ulkomaalaisia kuvaajia kävi niin ikään kohteella varsin runsaasti. Kojujen vuokraus muodosti säätiön suu-

rimman yksittäisen tulonlähteen vuonna 2011, jos kohta onkin todettava, että näin saatu tulo kiertyi valtaosin investointeina takaisin sääksialtaille.

Yksi kesäkauden merkittävistä kuvausprojekteista oli Petteri Saarikon johtamat sääksikuvaukset kunnianhimoiseen kuusiosaiseen dokumenttiin, jonka työnimenä on ”Suomen järviluonto”. Sarja esitetään TV 2:n ohjelmistossa kevättalvella 2012.

Yleisötornin kuvaussiipi vankisti suosiotaan aina tarjolla olevien kuvauspaikkojen tarjonnan suhteen. Kuvaussiiven käyttöä kannattaa yhä ennakkoluulottomasti kehittää. Se tarjoaa ns. yllätysvierailijoille aina erinomaiset mahdollisuudet lyhytaikaisiin kuvaussessioihin. Talvella 2012 onkin tarkoitus rakentaa uusi kolme - neljä kuvauspaikkaa käsittävä ”kuvausvintti” yleisötornin katolle.

Vanhaan tapaan kahviossa oli kaupan myös erilaisia sääksiaiheisia tuotteita (postikortteja, kuvasalkkuja, T-paitoja, ovimagneetteja, pönttöjä, kuvasuurenokkia, tauluja, julisteita, sateensuojia, kyniä, tulitikkuja, lippiksiä ja pinssejä). Kohteella vierailevaan kävijämäärään suhteutettuna tuotteiden kauppa on sääksikeskuksessa edelleen varsin vaatimatonta. Parhaiten tekivät kauppansa T-paidat ja linnunpöntöt. Tuotekehittely lienee ainoa keino kaupankäynnin ja ylipäätään tuotteiden kysynnän parantamiseksi.

Erilaisille ryhmille järjestettiin opastettuja vierailuja sääksitornilla kaikkiaan noin 15 eri kertaa. Oppaina tilaisuuksissa toimivat Juhani Koivu ja Jouko Alhainen. Uutena tilaisuutena osallistuttiin BirdLife Suomen järjestämään EuroBirdwatch -tapahtumaan 2.10.2011.

Taigabird Oy harjoitti aikaisempien vuosien tapaan kahvila- ja luontomatkailutoimintaa Pohtiolammella.

3.7 Pohtiolammen huoltorakennuksen ja ulkoalueiden EU-hankkeen päättäminen

Säätiöltä leikattiin vuosina 2005 - 2006 toteutetun EU-hankkeen hanketuesta 20% ja määrättiin lisäksi sanktioina tehtäväksi merkittävä määrä ulkoalueen rakenteisiin liittyviä erilliskohteita. Viranomaisissa oli kadonnut kaksi säätiön lähettämää muutoksenhakuasiakirjaa, mikä johti tähän virheelliseen menettelyyn hankeviranomaisten kohdalla. Hallintovirheet johtivat säätiön laajaan ja pitkäaikaiseen valituskierteeseen. Se päättyi viime vuoden puolella säätiön tekemiin kahteen oikaisuvaatimukseen, jotka saatiin ELY-keskuksessa käsiteltyä lopullisesti vasta aivan joulun alla.

Säätiölle korvattiin asianmukaisesti siltä leikattu hanketuki ja ns. riidaton osuus sanktioiden aiheuttamista kustannuksista.

Hallintovirheiden oikaisuprosessi oli säätiölle äärettömän raskas ja työläs, mutta **säätiön oikeusturvan täyttymisen kannalta** kiistattoman tärkeä hoitaa loppuun saakka. Säätiön välilliset tappiot muodostuivat mittaviksi, mutta hallintoa koskevassa riita-asiassa molemmat osapuolet, ikävä kyllä, kärsivät aina jutun hoitamisesta aiheutuneet omat kustannuksensa.

Asian viimeinen selvittelykokous pidettiin Pirkanmaan ELY-keskuksessa 20.12.2011. Säätiötä kokouksessa edustivat professori Juhani Lokki ja säätiön toiminnanjohtaja Juhani Koivu. Säätiö on laatinut asiasta loppuyhteenvedon. Se on lähetetty hankeviranomaisille, ohjausryhmälle ja säätiön hallituksen jäsenille.

4. Säätiön osallistuminen erilaisiin linnustonsuojelu- ja tutkimushankkeisiin

4.1 Satelliittisääksi Jukka

Jukan kevätmuuttoa saatiin seurata Luonnontieteellisen keskusmuseon sivuilta. Jukka pesi onnistuneesti vanhassa pesässään, jonka se tosin joutui jälleen rakentamaan lähes kokonaan uudelleen ylös, koska pesä putosi aikaisempien vuosien tapaan talvikauden myrskyissä. Pesältä rengastettiin 2.7.2011 kolme poikasta.

Jukka vieraili Pohtiolammella sekä heti kevätmuutolta palattuaan että syksyllä muutamaan kertaan juuri ennen syysmuuton alkua.

Jukan kesäkauden saalistuslennot päivitettiin keskusmuseon sivuille vasta syksyllä, joten niitä pääsi tarkastelemaan vasta pesintäkauden jälkeen. Jukan erittäin jännittävää ja vaiherikasta syysmuuttoa seurattiin aikaisempaan tapaan suurella mielenkiinnolla. Jukka muutti rohkeasti suoraan Libyan ylitse juuri silloin, kun taistelut olivat siellä pahimmillaan käynnissä. Jukka suunnisti tarkoin vanhalle talvireviirilleen Kamerunin Lagdo -järven eteläpäähän. Jukan satelliittiseurantahanketta on toteutettu yhteistyössä Luonnontieteellisen keskusmuseon ja UPM-Kymmene Metsän kanssa.

4.2 Satelliittisääksi Eikka

Vesa Hyyryläinen hankki sponsorituen avulla yhden uuden satelliittilähettimen Kainuun sääksiprojektin käyttöön. Lähetin valjastettiin paltamolaiselle sääksi-koiraalle 2.7.2011. Lintu ristittiin Eikaksi.

Linnun saalistusmatkoja seurattiin koko syyskesän ajan. Niin ikään Eikan hyvin alkanutta syysmuuttoa saatiin seurata aina Ukrainaankin saakka. Valitettavasti lintu ammuttiin ukrainalaisella kalalaitoksella. Sen lähetin saatiin kuitenkin pelastettua, ja Vesa Hyyryläinen kävi noutamassa sen takaisin Suomeen joulukuun lopulla. Tätä kirjoitettaessa lähetin on korjattavana USA:ssa.

4.3 Nettikamera Janakkalan Kesijärvellä

Pesäkamera asennettiin Janakkalan Kesijärven sääksiparin ikimuistoiselle pesälle jo maaliskuulla edellisen vuoden tapaan. Keväällä kamera paljasti erittäin mielenkiintoisia asioita sääksen pesimäbiologian yksityiskohdista.

Hyvin alkanut pesintä päättyi kuitenkin poikasten nälkäkuolemaan, kun koiras ei pystynyt ilmojen yllättäen kylmetessä tuomaan pesälle moneen päivään lainkaan saalista. Kamera pidettiin kuitenkin toiminnassa aina syyskuun alkuun saakka. Sääksipariskunta oleili pesällä lähes päivittäin aina syysmuuttoon saakka.

Kesäkauden kuvamateriaali on tallennettu ulkoiselle kovalevyille, joten sitä voidaan hyödyntää myöhemmin erilaisten tutkimusten lähdeaineistona. Nettikamerahanketta on johtanut **Sami Lyytinen**.

4.3 Pohtiolammen sääksipopulaation seurantatyö

Säätiön tavoitteena on kerätä pitkällä aikajänteellä mahdollisimman kattava kokonaiskuva sääksien vierailuista Pohtiolammella.

Esimerkiksi Jukka kontrolloitiin Pohtiolammella sekä keväällä että syksyllä. Web-kameran kuva-aineisto on tallennettu aineiston myöhempää tutkimuskäyttöä ajatellen.

4.4 Tekopesäohjelmat

Hämeen tekopesäohjelmaa jatkettiin suunnitelman mukaisesti kenttätöiden osalta käytännöllisesti katsoen koko vuoden ajan. Myrskyt aiheuttivat tänäkin vuonna muutamia pesätappioita, mikä puolestaan lisäsi pesien rakennustarvetta. Kaikkiaan rakennettiin 11 uutta tekopesää.

Kenttätöitä jatkettiin mm. Lammilla, Lopella, Ylöjärvellä ja Kangasalla.

Kenttätöihin ovat osallistuneet **Harri Koskinen, Hannu Laurila ja Juhani Koivu**. Heidän lisäksi mukana ovat olleet mm. **Väinö Valkeila ja Lauri Limberg**.

Vesa Hyyryläisen johdolla on toteutettu Kainuun sääksiProjektin kenttätöitä. Kainuussa on nyt seurannassa 125 sääksireviiriä. Tekopesiä maakuntaan rakennettiin vuoden aikana kaikkiaan viisi kappaletta.

Säätiön ammattitaitoa hyödynnettiin myös yhden uuden merikotkan tekopesän rakentamisessa Hämeeseen.

4.5 Sääksien siirtoistutus Portugaliin

Säätiö osallistui siirtoistutushankkeeseen lähinnä kenttätöiden osalta. Harri Koskinen ja Juhani Koivu kävivät noutamassa osan siirtopoikasista Tammelan ja Kuhmalahden pesiltä. Poikaset siirrettiin Valkeakoskelle Markku Alangon lintuhoitolaan. Siellä niille annettiin seleenipistokset ja ruokittiin huolellisesti ennen matkaa. Hankkeen koordinaattori Andreia Dias kävi 13.7.2011 noutamassa poikaset Portugaliin (vertaa raportti Reintroduction of the Osprey in Portugal).

Hankkeen johtajana Suomen osalta toimii professori Pertti Saurola.

5. Kokoukset

Säätiön vuosikokous järjestettiin Stone Gallery Lunnikiven kokoustiloissa 19.2.2010. Lisäksi järjestettiin kaksi sähköpostikokousta. Syyskokous järjestettiin Pohtiolammella 29.9.2011.

Säätiön työvaliokunta on kokoontunut kaikkiaan kolme kertaa. Lisäksi pidettiin useita sähköposti- ja puhelinneuvotteluja.

6. Säätiön myöntämät apurahat vuonna 2011

Säätiö myönsi kokouksessaan 19.2.2011 seuraavat apurahat:

1) Harri Koskinen, Mäntsälä
Työryhmä: Sami Lyytinen,
Harri Koskinen, Ilpo Painilainen,
Tero Niskanen ja Tuomo Ollila

”Sodankylän, Inarin ja Utsjoen
sääksiProjektin kenttätööt”

700,00

2) Pertti Koskimies, Kirkkonummi ”Kaakkois-Suomen sääksi-projektin kenttätyöt”	400,00
3) Vesa Hyyryläinen, Lammi ”Kainuun sääksi-projektin kenttätyöt” Apurahat yhteensä	<u>500,00</u> 1.600,00 euroa

8. Säätiön kotisivut

Kotisivujen merkitys säätiön tärkeimpänä tiedotuskanavana on yhä kasvava. Säätiön saama palaute sivujen ajantasaisesta tiedosta on ollut poikkeuksetta myönteistä. Kotisivujen ylläpidosta ja kehittämisestä on vuonna 2011 vastannut **Yrjö Kuronen**.

Piilokojujen varausjärjestelmä on erinomainen esimerkki onnistuneesta kotisivujen käyttösovelluksesta. Kuvaajat antoivat vuoden aikana useita tunnustuksia varsin hyvin toimivasta tilausjärjestelmästä. Kehittämistyön haasteena olisi vielä se, että varauskalenterin varattu merkintä päivittyisi oikopäätä, kun tilaaja varaa jonkin kuvauspäivän itselleen. Näin välttyttäisiin päällekkäisiltä varauksilta.

Parhaiten kotisivuja voitaisiin kehittää välittämällä sinne ajantasaisia ilmoituksia, tiedotuksia, juttuja, linkkejä, kuvia jne. Tähän juttujen etsintä- ja välitystyöhön toivotaan kaikilta hallituksen ja työvaliokunnan jäseniltä aikaisempaa aktiivisempaa otetta vuoden 2012 aikana.

9. Tiedotustoiminta, retket, luennot ja yleisötilaisuudet

9.1 Tiedottaminen

Säätiön tiedotusvastaavana on vuoden aikana toiminut **Terho Poutanen**.

Säätiön omia tiedotteita julkaistiin kaikkiaan neljä. Tiedotusvälineet olivat varsin kiinnostuneita sääksen suojelutyöhön liittyvistä asioista, ja eri puolilla maata julkaistiinkin useita säätiötä koskevia uutisia tai niiden pohjalta laadittuja artikkeleita. Television uutislähetyksissä oltiin mukana ainakin kolme eri kertaa. Radio-Hämeen eri ohjelmissa sääksen suojelu- ja tutkimushankkeet olivat esillä lukuisia kertoja.

Kainuun Sanomissa oli useita artikkeleita, jotka koskivat Eikka-sääksen pesintää ja syysmuuton alkua. Tämän hankkeen tiedottamisesta vastasi **Vesa Hyyryläinen**.

Kangasalan matkailuesitteessä 2011 oli lyhyt kuvallinen esittely sääksikeskuksesta.

9.2 Luennot, messut ja yleisötilaisuudet

Säätiö osallistui seuraaviin tilaisuuksiin:

Hämeen Luonto 2011 seminaari ja kuvakilpailu 29.1.2011 (Hämeenlinna)

- ”Voi Pyhä lehmä”, Dick Forsman
- ”Sienet vie - mie vikisen”, Mauri Lahti
- ”Hyönteismaailman kummajaisia”, Martti Raekunnas
- ”Susiharrastukena”, Sami Lyytinen
- posterit säätiön toiminnasta, Yrjö Kuronen

- säätiö osallistui seminaariin yhtenä sen järjestäjistä ja lahjoitti taulun kuvakilpailun palkinnoksi

Taloustmetsien monimuotoisuus 8. -9.6.2010 (Evo/Harviala)

Suomen Metsäyhdistyksen ja UPM:n järjestämä täydennyskoulutustilaisuus biologian opettajille

- sääksen tutkimus- ja suojelutyön esittely, Juhani Koivu

9.3 Valmistettu info- ja myyntimateriaali

Taulut:

Dick Forsman, ”Sääksen pesällä”, akvarelli (valmistui syksyllä 2011)

- 50 kpl numeroituja ja signeerattuja taideprinttejä
- kehystetty 20 kpl

Tapio Soivio, ”Sääksi auringon laskiessa”, puupiirros

- kehystetty 20 kpl numeroituja ja signeerattuja vedoksia

Muu materiaali:

- pönttöjä valmistettu noin 200 kpl
- T-paitoja 100 kpl
- kuvasalkkuja 100 kpl

10. Säätiön saamat lahjoitukset

10.1 Säätiön saamat materiaalilahjoitukset ja muu vastaava tuki

Kymppi-Maukkaat Oy, Marli Oy ja Oy Lunden Ab Jalostaja

- erä hernekeittoa, pakasteita, mehua ja sinappia, yhteisarvo noin 200 euroa
- tuotteet hankittiin Tornien taisto -tapahtumaan
- yhteyshenkilöinä Jukka Rahunen ja Juhani Koivu

Säätiön toiminnanjohtaja

- erä työkaluja ja materiaaleja sääksikeskukseen, arvo noin 150 euroa

10.2 Rahalliset lahjoitukset ja muut avustukset

Säätiön toiminnanjohtaja

- lahjoitti palkkarahojaan säätiölle 440 euroa

Useat yksityishenkilöt

- saatujen lahjoitusten arvo yhteensä noin 350 euroa

10.3 Hallituksen ja työvaliokunnan jäsenten matka- ym. kulut

Hallituksen ja työvaliokunnan jäsenet ovat aikaisempien vuosien tapaan yhä edelleen lahjoittaneet säätiölle kaikki säätiön eri hankkeiden yhteydessä heille syntyneet matkakustannukset.

Henkilöstön matkoja ovat olleet esimerkiksi työ-, kokous-, luento- ja materiaalien kuljetusmatkat. Varsin runsaasti kilometrejä on syntynyt uusien pesäpaikko-

jen tiedustelumatkoista ja tekopesien rakennusmatkoista (Harri Koskinen ja Juhani Koivu).

Tällä hetkellä säätiön talous ei edes kestäisi jäsenistön matkakustannusten korvauksia, sillä hallituksen ja työvaliokunnan jäsenille karttuu säätiön erilaisissa tehtävissä varovaisenkin arvion mukaan yhteensä noin 20.000 – 25.000 ajokilometriä/vuosi.

Säätiön henkilöstö on niin ikään edelleen lahjoittanut myös huomattavan osan heille säätiön töissä aiheutuneista sekalaisista pienkustannuksista säätiölle. Tällaisia kuluja ovat esimerkiksi tulostimien musteet, paperit, CD-levykkeet, osa postimaksuista sekä säätiön vieraiden ja talkoolaisten kahvitukset.

Säätiö kiittää kaikkia työnsä tukijoita.

11. Merkkipäivät, edustukset ja huomionsoitukset

11.1 Merkkipäivät ja huomionsoitukset

- **Arto Kalliola, Jouko Astor ja Toni Laaksonen** erosivat säätiön tehtävistä. Arto Kalliola toimi BirdLife Suomen edustajana säätiön hallituksessa aina vuodesta 1990 lähtien. Jouko Astor aloitti puolestaan samaan aikaan säätiön tilintarkastajana. Lähtijöille järjestettiin ”Sääksen aamu” –tilaisuus 16.8.2011. Muistolahjoina heille ojennettiin sääksitaulut. Lisäksi heidät palkittiin säätiön kunniakirjoilla: Jouko Astor kunniakirja n:o 12, Arto Kalliola kunniakirja n:o 13 ja Toni Laaksonen kunniakirja n:o 14.
- **Tero Niskanen** täytti 21.3.2011 70 vuotta. Säätiö muisti pitkäaikaista Lapin sääksityöryhmän jäsentä ojentamalla hänelle Dick Forsmanin sääksitaulun. Säätiötä tilaisuudessa edusti Juhani Koivu.
- **Jouko Alhainen** täytti 20.1.2011 60 vuotta. Hän järjesti vastaanoton Pohtiolammella 11.6.2011. Säätiö muisti yhteistyökumppaniaan Tapio Soivion sääksitaululla. Säätiötä tilaisuudessa edustivat Yrjö Kuronen ja Juhani Koivu.
- **Juhani Koivu** täytti 14.11.2012 75 vuotta. Harrastajaystävät järjestivät hänelle mieliin painuvan kahvitilaisuuden kuvaesityksineen Verkatehtaalla 26.11.2012. Paikalla oli noin 30 henkilöä. Säätiö muisti toiminnanjohtajaa kuumailmapallolennolla, joka toteutetaan keväällä 2012.

11.2 Muut edustukset

- säätiön toiminnanjohtaja on edustanut säätiötä Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistyksessä ja ProNaturan eri hankkeissa
- säätiön toiminnanjohtaja on edustanut säätiötä Asunto-osaakeyhtiö Hämeentie 4:n yhtiökokouksissa ja neuvottelutilaisuuksissa
- **Markku Hyvärinen** on edustanut säätiötä Kanta-Hämeen lintutieteellisessä yhdistyksessä
- **Vesa Hyyryläinen ja Panu Villanen** ovat edustaneet säätiötä Hämeen ympäristökasvatusyhteistyöhanke ”Hyrrässä”

12. Annetut lausunnot, selvitykset ja ilmoitukset (vast.)

12.1 Ohjausryhmän kokous (2006)

Sääksikeskuksen kehittämishankkeen ohjausryhmän kokous pidettiin professori Juhani Lokin johdolla Pohtiolammella 8.6.2011. Kokous korvasi säätiöltä 17.11.2006 kyseenalaisin perustein evätyn kokouksen.

12.2. Rikosilmoitus altailla vierailleista kalavarkaista

Pohtiolammella kävi kesän aikana noin kymmenkunta kertaa kalavarkaita. Säätiö teki yhdestä varkauskerrasta rikosilmoituksen, koska varkaat onnistuttiin valokuvaamaan. Ilmoitus ei johtanut mihinkään konkreettisiin toimiin poliisin taholta.

12.3 Maanvuokrasopimusta jatkettiin

Pohtiolammen maanvuokrasopimusta Wääksyn kartanon kanssa jatkettiin seuraavat kymmenen vuotta eli 31.12.2021 saakka.

12.4 Yhteistyösopimus UPM:n kanssa

Yhteistyösopimusta UPM-Kymmenen kanssa jatkettiin 28.4.2011. Sopimus koskee lähinnä sääksen lajisuojeluun tähtävien toimenpiteiden toteuttamista yhtiön omistamilla metsäalueilla. Sopimukseen liittyy erillisenä osiona sääksien satelliittiseurantaa koskevat hankkeet.

12.5 Vuosiselvitys

PRH vaati kaikilta säätiöiltä nyt ensimmäistä kertaa ns. vuosiselvityksen säätiön toiminnasta. Selvitys painottui lähinnä säätiön taloutta koskevien taustatekijöiden avaamiseen. Selvitys oli varsin suuritöinen kirjoittaa auki. Se jätettiin PRH:lle 24.8.2011. Selvityksestä tulee vastedes vuosittainen.

12.6 Reklamaatiot

Vuoden aikana jätettiin useita selvityspyyntöjä DNA:lle morkkulasopimuksen maksuapäselvyyksien vuoksi. Maksujen selvittely on yhä kesken.

Gasum Oy:lle 23.7.2011 ja 14.8.2011 Wääksyjoen veden pilaamisesta.

12.6 Lausunnot

Säätiö sopi Luonnontieteellisen keskusmuseon rengastustoimiston kanssa siitä, että ns. virallisten lausuntojen antaminen siirretään säätiöltä museolle. Näin siitä syystä, että rengastustoimistolla on käytettävissään pesien rekisteritiedot yms. taustatiedot, joita säätiöllä ei ole (Häme pl.). Toki puhelin- ja sähköpostitiedusteluihin vastataan edelleen aikaisempaan tapaan ja pyritään antamaan asianmukaisia toimintaohjeita esimerkiksi erilaisten rakennushankkeiden kohdalla, jos ne vaarantavat tavalla tahi toisella sääksien pesinnän.

12.6.1 Eurassa kaadetut sääksenpesäpuut

Säätiö toimi syyskaudella sovittelijana Vapo:n ja viranomaisten välillä Säkyän Pyhäjärven ranta-alueelta kaadettujen pesäpuiden korvaamisasiassa. Nyt asia pyritään hoitaman siten, että säätiön johdolla rakennetaan alueelle kolme korvaavaa tekopesää kaadettujen pesäpuiden tilalle. Kenttätyöt tehdään Raimo Uusitalon johdolla ja toimenpitein. Vapo on lupautunut korvaamaan pesien rakentamisesta aiheutuvat kulut.

12.6.2 Lausunto kuvausluvan myöntämisestä sääksen pesäpaikalle

Säätiö antoi Pirkanmaan ELY-keskukselle 23.12.2011 lausunnon, joka koski valokuvausluvan myöntämistä sääksien kuvaamiseksi niiden pesäpaikalla Oriveden Soimansuolla. Asian käsittely viranomaisissa siirtyi vuodelle 2012.

13. Säätiön kiinteä omaisuus ja asunto-osakkeet

13.1 Sääksikeskus

Sääksikeskus käsitti vuoden 2011 lopussa seuraavat rakennukset ja rakennelmat:

- Sarsan opastuskeskus ja sääksikeskus (päärakennus)
- huolto- ja toimistorakennus
- sääksitorni pitkospuineen (ns. yleisötorni); tornissa on viisi kuvauspaikkaa käsittävä kuvaajien osasto
- huoltosilta
- 5 kuvaus- ja tarkkailukojua (joista yksi on uusittu syksyllä 2011)
- 1 kuvaustorni
- lasten leikkikenttä laitteineen, pienoisolfrata
- 4 kevytrakenteista pientä ulkovarastoa
- 1 iso ulkovarasto
- 1 lintutorni (pihatorni), Taigabird Oy:n omistama

Kaikki rakennukset ja rakennelmat sijaitsevat Wääksyn kartanon omistamalla maalla, joka on vuokrattu säätiölle.

13.2 Asunto-osakkeet

Säätiö omistaa yksiön osoitteessa Hämeentie 4 B 24, Hämeenlinna. Yksiö on ollut vuokrattuna koko vuoden 2011 ajan.

14. Säätiön taloudellinen tila ja arvio säätiön talouden todennäköisestä kehittämisestä tulevan vuoden (2012) aikana

14.1 Eräitä säätiön talouden tunnuslukuja ja vireillä olevat hankkeet

Säätiöllä oli vuoden 2011 päättyessä varoja eri pankkitileillä käyttövaroina ja määräaikaistalletuksina noin 42.700 euroa

Odotettavissa olevia merkittävimpiä menoja vuoden 2012 aikana:

- menopuolelle on budjetoitu kaikkiaan 29.000 euroa

Määräaikaisille talletustileille (vast. säästöiksi) tulee vuonna 2012 jämään säätiön peruspääomana

27.200 euroa

Menopuolen suurin avoin kysymys on yhä edelleen Wääksynjoen patojärjestelmien saneerauksen vaatima menoerä. Patojärjestelmä on rakennettava vastamaan Vesijärven uusittuja säännöstelyvaatimuksia. Patojärjestelmää ei kuitenkaan päästy saneeraamaan kesällä 2011, koska maanomistaja aikoo todennäköisesti tehostaa yläpadolla sijaitsevan yksityisen voimalaitoksen käyttöä. Voimalaitosta koskevat ratkaisut puolestaan tulevat ilman muuta vaikuttamaan myös Pohtiolammen padon rakennekysymyksiin ja koko Wääksynjoen virtaamäkysymyksiin. Tämä asia ratkennee kesän 2012 aikana.

Kaikissa tapauksissa vesistöjärjestelyjen vaatima kustannuserä on kuitenkin niin suuri, että säätiön on haettava taloudellista avustusta joko valtiolta tai yrittää saada padon (koko vesistöjärjestelyjen) saneeraustyö EU-hankkeeksi (Pirkanmaan ELY-keskus tai Kantri ry).

Säätiö käynnisti jo vuonna 2009 selvitystyön, joka koski vanhojen, siis jo talouskäytöstä poistettujen, kala-aitaiden muuttamista lintuvedeksi. Hanke on nyt edennyt sellaiseen vaiheeseen, että aitaiden muutostyö yritetään saada Kotiseutukosteikko –Life hankkeeksi yhteistyössä Suomen riistakeskuksen kanssa. Tämä merkitsisi sitä, että säätiön varoja ei varsinaiseen muutostyöhön tarvittaisi lainkaan, poisluettuna aitaiden ulkopuolelle tehtävät rakenteet: kuten katselutorni, polut, opasteet jne.

Kanta-Hämeen maakuntalinnun suojeluohjelman 2012 – 2013 tekopesäosioon on saatu 8.000 euron hanketuki. Hanke saadaan toteutettua ns. kehittämishankkeena, jolloin säätiön omarahoitusosuus on vain 800 euroa.

Ohjelman kenttätyöt on jaettu kahdelle vuodelle. Näin ollen myös kustannukset jakautuvat suunnilleen puoliksi: noin 4.000 euroa vuonna 2012 ja 4.000 euroa vuonna 2013. On kuitenkin muistettava, että säätiön on ensin itse maksettava laskut ja vasta lopuksi se pystyy kotiuttamaan hanketuen.

14.2 Huoltorakennuksen EU-hankkeesta leikattu hanketuki onnistuttiin kotiuttamaan säätiölle

Säätiön taloutta ja hallintoa jo vuodesta 2006 saakka rasittanut valitusprosessi saatiin viimein joulukuulla 2011 päätökseen. Säätiö joutui tekemään asiasta valitusten jälkeen vielä kaksi erillistä oikaisuvaatimusta. Pirkanmaan ELY-keskus korvasi vaatimusten mukaisesti säätiöltä vuonna 2006 leikatut etuudet. Prosessi oli raskas ja söi kohtuuttomasti säätiön voimavaroja. Nyt voidaan tältä osin suunnata katseet tulevaan. Pitkään keskeneräisenä roikkunut hanke ei ole enää taloudellisena painolastina rasittamassa säätiön hallintoa. Vertaa kohta 3.7.

14.3 Arvio säätiön talouden todennäköisestä kehitymisestä lähivuosina

Vuoden 2011 tapaan näyttää siltä, että säätiön parhaaksi tulonlähteeksi on muodostumassa sääksikeskuksen piilokojujen vuokraaminen kuvaajille. Kuvausmaksuina saatavat tulot saattavat parhaassa tapauksessa nousta 15.000 – 20.000 euroon kesäkaudella. Näin saatavista tuloista menee kuitenkin noin puolet kalojen, kalarehujen ja aitaiden suojamateriaalien hankintaan. Kalakannan ylläpi-

to ympärivuotisesti merkitsee myös huoltohenkilöstön palkkamenoja. Nämä palkkakulut on vastedes niin ikään irrotettava ko. tuloerästä.

Tämä tulolähde on säätiölle sinänsä erinomaisen hyvä ja merkittävä, mutta se on myös äärimmäisen riskialtis. Pitkällä aikavälillä on todella vaikeata ennakoida tämän toiminnan todellista kannattavuutta. Riskeinä on nähtävä: ravintokalojen huono saatavuus, kalarehun jatkuva hinnannousu, kuivat kesät, Wääksynjoen vedenjuoksu uusien säännösten mukaan, saukkojen aiheuttama kalahävikki talvisin, kalavarkaudet, ilki-valta, kuvaajien yhä kasvavat vaatimukset kuvauspaikkojen suhteen yms. ulkoiset tekijät, joita on runsaasti tässä lueteltujen lisäksi.

Toisen tulonhankintaryhmän muodostavat erilaiset ”sääksituotteet”. Tällaisia tuotteita on säätiöllä tällä haavaa hieman toistakymmentä eri myyntiartikkelia: postikorteista aina sääksen tekopesiin saakka. Sääksituotteiden markkinoinnilla on suojelevaroja saatu vuosittain kartutettua muutamalla tuhannella eurolla/vuosi. Säätiön tuotekehittely on kuitenkin ollut varsin alkeellista ja niinpä säätiöltä edelleen puuttuvat vetovoimaiset myyntiartikkelit. Säätiö voi toki hyödyntää erikoisosaamistaan esimerkiksi maksullisten tekopesien rakentajana, mutta maksavia tilaajia on tällaisen tuotteen kohdalla varsin satunnaisesti, jos lainkaan. Välillisesti tuotekehittely onkin yksi säätiön varainhankinnan tulevaisuuden keskeisimpiä haasteita. Esimerkiksi suunnitteilla olevan korkealuokkaisen sääksiaiheisen kirjan aikaansaaminen ja julkaiseminen saattaisi tässä vaiheessa olla yksi avain talouden kehittämisessä.

Muistutettakoon vielä tässä vuoden 2011 toimintakertomuksenkin yhteydessä, että säätiön omistaman yksiön (Hämeentie 4, Hämeenlinna) vuokratulot tulevat vielä vuosikausien ajan menemään talon putki- ja hissiremontista aiheutuneen merkittävän kuluerän kompensointiin.

Koko Euroopassa vallitseva taloudellinen laskusuhdanne ei ainakaan helpota pienen säätiön talouden lujittamista. Maamme taloudellisen tilanteen vaikeuksista huolimatta on nähtävä, että säätiö pystyy, toki paljolti talkootyöhön tukeutuen, jatkamaan tärkeitä työtään, mikäli vuosibudjetit mitoitetaan alle 30.000 euron suuruusluokkiin.

Käytännössä tämä merkitsee kuitenkin sitä, että esimerkiksi sääksikeskuksen toiminnan taso ja laajuus säilytetään nykytasollaan. Niin ikään vuosittaiset apurahat on jäädytettävä suuruusluokkaan 2.000 euroa/vuosi, vaikka tarvetta olisikin kasvattaa niitä huomattavasti. Lisäksi on etsittävä selviä säästöjä jopa vähäisistä hallintomenoistamme alkaen. Taloutta voidaan kuitenkin ainakin jonkin verran kohentaa, mikäli työvaliokunta pystyy kehittämään uusia ja hyviä sääksituotteita ja onnistuu myös markkinoimaan ne tehokkaalla tavalla.

Säätiö on toiminut nyt 22 vuotta sääksen suojele- ja tutkimustyön kenttätyön monipuolisena tukijana. Tukityötä on tehty jakamalla vuosittain pieniä apurahoja lintuharrastajille. Säätiö on lisäksi ylläpitänyt omin toimenpitein Kanta-Hämeen (osin myös Pirkanmaan) tekopesäverkostoa. Säätiön suurhankkeena on kuitenkin pidettävä sääksikeskuksen perustamista Kangasalan Pohtiolammelle. Sääksikeskusta on nyt ylläpidetty ja kehitetty vuodesta 1995 lähtien. Suurelta yleisöltä saatu palaute on ollut kannustavaa. Se motivoi jatkamaan ja kehittämään kohteen toimintaa.

Monet aistittavissa olevat ennusmerkit viittaavat siihen, että tällaisen harrastajapohjaisen pyyteettömän lajisuojelelutyön merkitys tulevina vuosina on yhä ko-

rostuva. Esimerkiksi maamme poliittinen johto on viime aikoina moneen otteeseen vedonnut kolmannen sektorin toimijoihin. Sanoma on ollut selkeästi se, että säätiömme kaltaiset vapaaehtoisjärjestöt tukisivat toiminnallaan julkisen sektorin työtä ottamalla aikaisempaa suuremman vastuun omien toimialojensa monimuotoisten haasteiden ratkaisemisessa. Uskomme vilpittömästi, että Sääksisäätiö pystyy myös tulevana vuosina merkittävässä määrin tukemaan maamme ympäristöhallintoa tässä lajisuojelun vaativassa ja meitä kaikkia koskettavassa tärkeässä tehtävässä.

Säätiön puheenjohtaja

Ilmari Häkkinen

Säätiön asiamies

Juhani Koivu